

Internationellt samarbete rörande tekniska hjälpmedel för handikappade

Karl Montan

Karl Montan är kanslichef vid Svenska centralkommittén för rehabilitering. Han berättar i denna artikel om aktuellt, internationellt samarbete beträffande tekniska hjälpmedel för handikappade.

Överallt i världen har de handikappades problem fått ökad aktualitet och en sektor av handikappvården har särskilt tilldragit sig uppmärksamhet — tekniska hjälpmedel och miljöarrangemang, som kan underlätta vissa av dessa gruppers livsföring.

Den tekniska utvecklingen erbjuder också — utan att vara speciellt inriktad på de handikappades behov — nya möjligheter att kompensera handikappet. Man behöver bara visa på några av elektroteknikens bidrag såsom telefon, radio och TV, som revolutionerat livsföringen för dem, som har förflyttningssvårigheter inkl. de blinda. Detta har naturligt fört tanken till att också satsa på en teknik, som är direkt inriktad på att lösa de handikappades specialproblem. Även här har resultaten varit lovande och uppfordrande till ytterligare insatser. Hörapparaterna är exempel härpå, likaså fjärrstyrningsapparaturlör för totalförlamade, specialaggregat för bilar etc.

Tekniska hjälpmedel av denna art kan ha betydelse för alla somatiskt handikappade och även för en del psykiskt handikappade särskilt de utvecklingsstörda.

Vissa av dessa grupper har särskilt blivit föremål för uppmärksamhet i detta hänseende. Här kan nämnas CP-barnen och handikappade husmödrar. Men vissa stora gruppers behov inom detta område kan räkna på större uppmärksamhet

i framtiden, t.ex. de handikappade, som kan komma ut i förvärvslivet, om de får de rätta hjälpmedlen och rätta arrangemangen på arbetsplatsen samt åldringarna, som med dylik hjälp längre kan klara sig själva i sin invanda miljö.

Det får ses som ett utomordentligt stort allmänt intresse, att den aktivitet, som utövas vid institutioner i många länder för att genom konstruktionsarbete, undersökningar och praktiska prov nå fram till nya hjälpmedel och arrangemang, kommer till kännedom över hela världen. Det är också av allmänt intresse, att alla hinder, som finnes för att dessa landvinningar skall nå ut till handikappade — var dessa än befinner sig — blir föremål för ett gemensamt internationellt tankeutbyte och i vissa fall gemensamma angrepp.

Internationellt organ skapas, ICTA

International Society for Rehabilitation of the Disabled (ISRÐ) har sedan ett antal år uppmärksammat dessa spörsml.

I själva verket daterar sig ISRÐ:s mera accentuerade intresse sig för dessa frågor till organisationens V:te världskongress i Stockholm 1951, då en kommitté tillsattes att handlägga frågor rörande proteser, stödjebandage och andra tekniska hjälpmedel. Av brist på ekonomiska och andra resurser tog arbetet emellertid inte riktig fart förrän väsentligt senare. Den mest betydelsefulla in-

satsen var genomförandet av två konferenser under år 1961 i Stockholm, rörande dels transportfrågor, dels handikappade husmödrars problem, som samlat ett 50-tal experter från hela världen.

Sedan år 1964 efter ett sammanträde i Haag har ISRD delat den ursprungliga, 1951 bildade kommittén, i dels en kommitté för protes- och stödjebandagefrågor¹⁾ och dels en kommitté för tekniska hjälpmedel²⁾.

Denna artikel kommer i huvudsak att uppehålla sig vid den senare kommittén, varför en kort presentation av dess medlemmar bör ske: ordförande är artikelförfattaren, som också är kanslichef i SVCR, Stockholm; vice ordförande är med. dr. F. Blohmke, Bonn, ortoped och av tyska förbundsrepubliken flitigt anlitad expert; madame N. Graux, Bryssel, socialt verksam inom belgiska röda korset; madame H. de Montferrand, Paris, vice ordförande i den franska organisationen för rehabilitering av de handikappade (CNFLRH); mr. C. D. Moulijn, Haag, chef för Nederlandse Centrale Vereniging ter Bevordering van de Revalidatie; mr. P. Prim, Madrid, expert på tekniska hjälpmedel, privat företagare i protes- och bandagebranschen; med. dr. A. Rossier, Genève, medicinsk chef för Centre de Paraplégiques; civilingenjör B. Roos, teknisk chef för SVCR, Stockholm; miss M. Zimmerman, arbetsterapeut och biträdande chef för sektionen för arbetsterapi vid Institute of Rehabilitation Medicine, New York; samt mr. C. W. Noble, arkitekt, England.

Under kommittén finns en subkommitté, som arbetar med de handikappade husmödrarnas problem.

ICTA's uppgifter

Kommitténs verkställande organ är ett informationscentrum, International Information Centre on Technical Aids, som förlagts till SVCR, Stockholm. Detta centrum har särskild anställd personal men replierar i stor utsträckning på SVCR:s administrativa och andra resurser. Redan vid kom-

mitténs bildande 1965 fastställdes dess uppgifter till följande:

Detta centrum skall insamla informationsmaterial rörande tekniska hjälpmedel och miljöarrangemang för handikappade från alla delar av världen. Materialet skall katalogiseras enligt för ändamålet lämpligt index.

Kontakt skall etableras med rehabiliteringsorganisationer och institutioner över så bred bas som möjligt.

Materialet skall prövas, redigeras och spridas till därav berörda experter och institutioner.

Detta centrum har sålunda att söka finna rutiner så att det närmast automatiskt erhåller fotografier, skisser, teckningar, ritningar, särtryck och andra trycksaker rörande olika hjälpmedel och arrangemang såsom ADL-hjälpmedel, hjälpmedel för förflyttning, undervisning och arbete samt bostäder och samhällsplanering. Erfarenheten har visat, att det efter hand är möjligt att arbeta fram sådana rutiner och vissa organ har särskilt bidragit till att förse ICTA med material:

Disabled Living Activities Group of the Central Council for the Disabled, England; Polio Foundation, England; V.L.G., Nederländerna; Schweizerische Arbeitsgemeinschaft für Invalidenhilfe, Schweiz; Heil- und Pflegeanstalt Stetten i.R., Tyska Förbundsrepubliken; Institute of Rehabilitation Medicine, New York University, USA; Kessler Institute, USA.

Ett särskilt problem — ännu olöst — innebär metoderna för bedömning av en idé resp. konstruktions värde och lämplighet för informations-spridning. F.n. fungerar hela ICTA som ett bedömningsorgan, varvid synpunkter inhämtas från kommittéledamöterna. Dessa har som regel egen erfarenhet och/eller rehabiliteringsinstitution att utnyttja för synpunkter på det aktuella hjälpmedlet.

Det material, som befinnes ha allmänt värde, utnyttjas för redigering av lösblad, som kontinuerligt sändes till intresserade. F.n. utgives detta material på engelska, franska, tyska och spanska och distribueras till adressater i 63 länder. Under de

¹⁾ ISRD Committee on Prosthetics and Orthotics (ICPO).

²⁾ ISRD Committee on Technical Aids, Housing and Transportation (ICTA).

tre år ICTA varit i verksamhet har närmare ett 70-tal lösblad utgivits.

Därutöver har vissa andra publikationer utgivits såsom en *översikt över invalidaggregat till motorfordon* utgiven på engelska, polska och spanska språken samt en *vägledning för upprättande av guider över offentliga byggnader*, utgiven på engelska. Vidare har påbörjats visst arbete med en *bibliografi* över litteratur på olika språk rörande tekniska hjälpmedel, bostadsplanering och transportfrågor.

Vid sidan av dessa publikationer utnyttjas ett generöst erbjudande av ICPO att få ett stående utrymme i bulletinen "Prosthetic International" för meddelanden om nyheter på dessa tekniska områden.

Vissa andra informationsmedia har i begränsad utsträckning använts (film, diapositiv), men ICTA's informationsinsatser därutöver har närmast koncentrerats till insatser i samband med ISRD's kongresser samt till individuell informationsverksamhet. Förfrågningar rörande olika spörsmål inom detta område börjar nämligen i ökad omfattning tillställas ICTA från olika håll i världen. Frekvensen av dylika ärenden håller sig f.n. till ca 50 per månad.

För katalogisering av här ifrågavarande hjälpmedel har i en utredning inom ICTA klarlagts, att något av de gängse internationella klassificeringssystemen f.n. inte tycks ge utrymme för flertalet av dessa specifika hjälpmedel. Ett inom SVCR utarbetat system användes därför tills vidare.

Ökad utbildningsverksamhet behövlig

Erfarenheter, som vunnits under de senaste tre åren, ger vid handen att ICTA måste besitta en viss utredningskapacitet. Ett antal problem aktualiseras i denna verksamhet, som fordrar närmare penetrering på grundval av inhämtat material från olika länder. Några exempel på sådana utredningsfrågor, som bör komma upp till behandling på internationell basis kan nämnas: gemensam projektprogrammering, produktions- och exploateringsproblem samt internationellt giltiga symboler.

Vissa utredningar är också igång. Således pågår

en försöksinventering av motells lämplighet för rörelsehindrade utmed två europavägar (E1 och E4). Denna inventering, som bygger på enquirer till aktuella motell utmed dessa vägar, beräknas kunna publiceras i början av år 1968. Skulle försöket slå väl ut, bör detsamma utsträckas att beröra vissa huvudvägar på andra kontinenter. Härvid synes det dock knappast vara ICTA's uppgift att utge en mera fullständig internationell guide på detta område, utan snarare ge ett mönster, som kan stimulera till lokala insatser och samarbete mellan länder, som beröres av resp. huvudled.

En annan utredning, som mera befinner sig i ett begynnelsestadium, avser en inventering av tekniska hjälpmedel för handikappade barn. Denna inventering har i huvudsak tre syften: att öka intresset för detta område av tekniken; att öka kontaktnätet för ICTA; att skaffa ökat stoff åt ICTA's informationsverksamhet. Denna inventering kommer att göras i samarbete med ISRD's Commission on Cerebral Palsy.

Ytterligare några projekt, som beräknas tagas upp, när resurserna tillåter, avser ett närmare studium av handikappades klädesfråga samt frågor om tekniska hjälpmedel för arbetsutövning.

Ämnesområdet fordrar internationella insatser

Med hänsyn till frågornas stora vidd och komplexitet avser ICTA att söka resp. fördjupa samarbetet med andra internationella organ. Således kommer samarbete med FN och dess fackorgan att sökas. Bl.a. torde UNESCO ha vissa närliggande intressen, när det gäller pedagogiska hjälpmedel för handikappade.

Vidare kommer samarbetet att ytterligare stärkas med World Federation of the Deaf, the World Council for the Welfare of the Blind (WCWB)¹ och International League of Societies for the Mentally Handicapped. Organisationer som FIMITIC, World Veterans Federation och Inter-

¹) Inom WCWB har stort intresse visats för utveckling av tekniska hjälpmedel för synskadade. Särskilda organ finnes för detta ändamål, dels en teknisk kommitté och dels en dokumentationscentral, International Research Information Service, IRIS.

nationella Röda Korsföreningarnas Förbund hör också till de organisationer med vilka ICTA naturligt söker samarbete.

Arbetsuppgifterna på detta område är således obegränsade. Dessvärre gäller detta inte alls för de resurser ICTA är mäktig att mobilisera.

Alltför osäkra och små anslag skall täcka kostnaderna för en budget som f.n. rör sig om ca 20.000 dollar per år. Kostnaderna har täckts genom anslag från ISRD, Polio Foundation i England och VLG (en samorganisation för tekniska hjälpmedel åt handikappade) i Nederländerna, men huvudparten — ca 60 % — betalas av svenska källor, d.v.s. svenska staten och SVCR.

För att öka inkomsterna har ICTA infört ett avgiftssystem för sina trycksaker. Bl.a. har ett abonnemangssystem införts, som för år 1967 innebär en avgift å 5 dollar för samtliga under året producerade trycksaker.

Det står nu som en av de väsentligaste uppgifterna för ICTA att säkra ekonomin för verksamheten för framtiden. Men skall världens handikappade få den service på detta område, som de kan ha rätt att fordra, är ICTA's nuvarande kapacitet generande låg. ICTA bör därför, så snart tillräckliga erfarenheter nåtts, framlägga förslag till en organisation på detta område, som kan svara mot rimliga fordringar.

Elevvården inom Norrköpings skolor

Sven Törnqvist

Skolöverläkaren i Norrköping, Sven Törnqvist, redogör för vissa erfarenheter från skolhälsovården i Norrköping — aktualiserade av skoldirektör K. G. Ljunghills artikel om Skolhälsovård i omvandling i SMT 1967 no 9. Dr Törnqvist betonar värdet av centrala elevvårdskonferenser med deltagande av läkare, psykologer, kurator och lärarpersonalen. Han hävdar också behovet av att skolsköterskeorganisationen förstärks.

I Socialmedicinsk Tidskrift nr 9/1967 sid 491 har skoldirektör K. G. Ljunghill i en artikel "Skolhälsovård i omvandling" fört fram vissa synpunkter på elevvård och skolhälsovård. Eftersom det sedan några år vid Skoldirektionen i Norrköping finnes en organisation, som praktiskt prövat en del av det som föreslås av direktör Ljunghill, kan

det vara anledning att i en kommentar redogöra för våra erfarenheter. På Skoldirektionens elevvårdsavdelning i Norrköping tjänstgör en läkare, en skolpsykolog, en kurator, en pedagogassistent på deltid samt en halvtidsanställd sekreterare. För närvarande ingår det i min tjänst som skolöverläkare att även vara elevvårdsavdelningens läkare.